

Artistieke vorming
1ste graad A- en B-stroom
I-ArVo-ab

BRUSSEL

D/2024/13.758/002

Versie oktober 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel wordt voorgesteld. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit het basisonderwijs, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrenge biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswerk, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een wenk 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen.

2 Situering

2.1 Samenhang met het basisonderwijs

Het leerplan Artistieke vorming sluit aan bij de volgende ontwikkelvelden van het leerplan [Zin in leren! Zin in leven!](#) van het katholiek basisonderwijs: '[Muzische ontwikkeling](#)' en '[Mediakundige ontwikkeling](#)' (omwille van de aandacht voor (audiovisuele) media).

2.2 Samenhang in de eerste graad

2.2.1 Samenhang met leerplannen van de algemene vorming

Het leerplan Artistieke vorming geldt voor de A- en voor de B-stroom. Het komt de leraar toe om de leerplandoelen om te zetten in lesdoelen die zijn aangepast aan de doelgroep. Dat geldt ook voor de didactische aanpak.

Als de school ervoor kiest om via een afzonderlijk vak Artistieke vorming de doelen van dit leerplan te realiseren, zijn daarmee de leerplandoelen uit de krachtlijn 'Cultureel en artistiek' van het Gemeenschappelijk funderend leerplan gerealiseerd.

2.2.2 Samenhang met de basisopties

Het leerplan Artistieke vorming is een leerplan van de algemene vorming. Een aantal doelen van het leerplan Artistieke vorming wordt verdiept en verbreed in de basisoptie Kunst & creatie.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en is gericht op 2 graaduren. Het leerplan is bestemd voor de A- en B-stroom van de eerste graad.

Het geheel van de basisvorming en de basisopties voor de A- en de B-stroom van de eerste graad vind je terug op de [PRO-pagina](#).

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Artistieke vorming en het vormingsconcept

Het leerplan Artistieke Vorming is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op de culturele, maatschappelijke & historische vorming en talige vorming. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid en kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Ze ontwikkelen hun creatief denken en doen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn wat bijdraagt tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen. Artistieke vorming helpt leerlingen om de eigen perceptie van die realiteit te verbeelden en op persoonlijke wijze weer te geven.

Maatschappelijke & historische vorming leert leerlingen hun eigen weg en plaats te vinden in de complexe en veelzijdige maatschappij. Leerlingen ontdekken hoe artistieke uitingen doorheen tijd en ruimte hun eigen en andere (sub)culturen beïnvloeden. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert de leerlingen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen.

Vorming in talen versterkt leerlingen in de kennis en het gebruik van talen. Talige vorming ondersteunt de vaardigheid om te communiceren. Ze leert leerlingen van taal te genieten in zijn vele vormen. Leerlingen beleven taal als cultuurverschijnsel en communiceren expressief en creatief. Taal brengt structuur in de eigen gedachten, helpt de realiteit te begrijpen en te structureren.

Via artistieke vorming stimuleer je jongeren om hun *verbeeldingskracht* te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Vanuit kunst gaan leerlingen de dialoog aan met zichzelf, de anderen en de wereld. Door kunst brengen ze die dialoog in beeld (*uniciteit in verbondenheid*). Kunst laat zien hoe *kwetsbaar* maar tegelijk ook hoe *beloftevol* jongeren vaak zijn.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Kunst beleven

Als leraar nodig je leerlingen uit om zich door kunst te laten raken. Dat vraagt een open houding waarbinnen zintuiglijke waarneming centraal staat.

Via het beschouwen, het creëren en het reflecteren ontdekken de leerlingen de uniciteit en de mogelijkheden van verschillende artistieke vormen zoals (audiovisuele) media, beeld, muziek, dans, woordkunst-drama en cross-overs.

Kunst verbeelden

Creatief aan de slag gaan, stimuleert leerlingen om artistieke vormen te verkennen en te ontwikkelen.

Zowel tijdens het beschouwen, het creëren als het reflecteren is verbeelding de rode draad in het creatief proces. Verbeelden doet nieuwe mogelijkheden ontstaan. Het verwijst enerzijds naar het waarnemen, waarbij leerlingen fantaseren en nieuwe contexten verzinnen. Anderzijds betekent verbeelding met bekende elementen iets nieuws bedenken en creëren. Leerlingen gieten hun gedachten en gevoelens in een waarneembare vorm: hoor- of zichtbaar. Door gebruik te maken van bouwstenen, materialen en technieken verbeelden leerlingen hun ideeën.

Kunst kaderen

Via kunst kijken en luisteren de leerlingen op een open en kritische manier naar cultuur (de mens, de ander, de wereld ...). Binnen artistieke vorming krijgen leerlingen een diversiteit aan kunstuitingen aangereikt. Ze plaatsen kunst in tijd, ruimte, culturele, sociale, politieke of economische context, afhankelijk van wat de kunstenaar bedoelt of waar het kunstwerk om vraagt.

Kunst waarderen

Leerlingen ontdekken hoe een kunstenaar zijn ideeën vorm geeft. Vanuit verschillende perspectieven nemen ze kunst waar en geven ze aan wat hen aangrijpt of onverschillig laat. Aan de hand van criteria leren ze een mening over kunst onderbouwen of bijstellen. Daarvoor gaan ze in dialoog met zichzelf, de anderen en de wereld. Ze motiveren hun mening en hebben respect voor het oordeel van anderen.

Kunst integreren

Artistieke vorming heeft een essentieel aandeel in de vorming van een jonge mens tot persoon. Door het beschouwen, creëren en reflecteren geeft kunst zin en betekenis aan 'ik', 'de ander' en 'de wereld'. Kunst doet leerlingen als mens intenser denken, voelen en leven. Leerlingen leren hun creatieve en expressieve opvattingen aftoetsen aan die van anderen. Ze ontwikkelen hun eigen talenten en leren omgaan met hun dromen, groei-kansen, kwetsbaarheid en grenzen. Ze leren zich uitdrukken via een artistieke taal.

3.3 Opbouw

Het leerplan bestaat uit drie rubrieken:

- artistieke vorming;
- beeld;
- muziek.

Elke rubriek bevat drie subrubrieken:

- beschouwen;
- creëren;
- reflecteren.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met het basisonderwijs

Het leerplan Artistieke vorming sluit aan bij verschillende ontwikkelvelden van het leerplan [Zin in leren! Zin in leven!](#) van het katholiek basisonderwijs, maar in het bijzonder bij het ontwikkelveld '[Muzische ontwikkeling](#)'. In dat ontwikkelveld is er aandacht voor de muzische domeinen beeld, muziek, dans en drama die men bij voorkeur op een geïntegreerde manier aanbiedt zodat leerlingen zich creatief en expressief kunnen uiten. Door de aandacht voor (audiovisuele) media sluit het leerplan Artistieke vorming ook aan bij het ontwikkelveld '[Mediakundige ontwikkeling](#)'.

Het leerplan Artistieke vorming bouwt verder op de eindtermen voor muzische vorming in het basisonderwijs. De verschillende domeinen vormen de verbindingspijlers met het leerplan Artistieke vorming.

3.4.2 Samenhang in de eerste graad

In onderstaand schema vind je overeenkomsten en verschillen tussen het leerplan Artistieke vorming en de rubriek 'Cultureel en artistiek' in het Gemeenschappelijk funderend leerplan.

	Artistieke vorming	GFL
De leerlingen beschrijven kunst- en cultuuruitingen vanuit eigen waarneming.	x	x
De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.	x	x
De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.	x	x
De leerlingen onderzoeken verbanden tussen artistieke talen	x	
De leerlingen experimenteren met diverse bouwstenen, materialen en technieken in functie van een opdracht.	x	

De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding	x	x
De leerlingen presenteren hun artistiek werk.	x	
De leerlingen laten verschillende artistieke vormen in interactie gaan.	x	
De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.	x	x

3.4.3 Samenhang met de tweede en derde graad

Artistieke vorming eerste graad	Artistieke vorming tweede en derde graad
LPD 1 De leerlingen beschrijven kunst- en cultuuruitingen vanuit eigen waarneming.	
LPD 2 De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.	LPD 1 De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.
LPD 3 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.	LPD 2 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.
LPD K1 De leerlingen onderzoeken verbanden tussen artistieke talen.	
LPD 4 + De leerlingen experimenteren met diverse bouwstenen, materialen en technieken in functie van een opdracht.	LPD 3 + De leerlingen verkennen expressiemogelijkheden door te experimenteren met bouwstenen, materialen en technieken van de gekozen artistieke vorm(en).
LPD 5 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.	LPD 4 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.
LPD 6 + De leerlingen presenteren hun artistiek werk.	LPD 5 + De leerlingen presenteren hun artistiek werk.
LPD K2 De leerlingen laten verschillende artistieke vormen in interactie gaan.	LPD K1 De leerlingen laten verschillende artistieke vormen in interactie gaan.
LPD 7 De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.	LPD 6 De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.

3.5 Artistieke vorming in een observerende en oriënterende graad

Dit leerplan kan ertoe bijdragen de interesse en aanleg van leerlingen te stimuleren, te observeren en te onderzoeken om het observatie- en oriëntatieproces in functie van een studiedomein te ondersteunen. Een leerling die geboeid is door Artistieke vorming is mogelijk een leerling die interesse en aanleg heeft voor de studiedomeinen Kunst en creatie of Taal en cultuur.

Een vak van de algemene vorming heeft niet als bedoeling een leerling naar één of naar een beperkt aantal studiedomeinen te oriënteren. Het leerplan biedt ook kansen om de interesse van leerlingen te verbreden en op die manier na te gaan of een leerling interesse of aanleg vertoont voor andere studiedomeinen. Kunst- en cultuuruitingen binnenbrengen waarvan het onderwerp gelinkt is met andere studiedomeinen biedt kansen om de interesse van leerlingen voor meerdere studiedomeinen op het spoor te komen.

3.6 Aandachtspunten

Artistiek-creatief proces

Artistieke vorming vereist een artistiek-creatief proces waarbij leerlingen beschouwen, creëren en reflecteren voortdurend op elkaar afstemmen.

- **Beschouwen**

Artistieke vorming begint bij gericht kijken en luisteren, stilstaan, ervaren, beleven, bewonderen, verwonderen en genieten van kunst en cultuur. Vanuit een open houding onderzoeken leerlingen kunst en cultuur en zien ze gelijkenissen en verschillen in hun interpretaties. Leerlingen leren begrijpen hoe artistieke talen werken en hoe kunst tot leven komt.

- **Creëren**

Tijdens het creëren leren leerlingen zichzelf uitdrukken. Vanuit diverse bouwstenen, materialen en technieken gaan ze onderzoeken, experimenteren en creëren. Ze ervaren hoe de vorm de betekenis (onderwerp of bedoeling) van kunst kan versterken.

- **Reflecteren**

Door te reflecteren aan de hand van criteria krijgen leerlingen een beter inzicht in hoe:

- ze waarnemen;
- ze creëren;
- beschouwen en creëren elkaar versterkt;
- artistieke creaties tot stand komen;
- ze zich artistiek kunnen versterken en uitdrukken;
- ze hun perspectief plaatsen ten opzichte van dat van de ander en de wereld;
- een artistieke creatie impact heeft op anderen.

Reflecteren kan op elk moment in het artistiek-creatief proces gebeuren.

Leerlijn

Veel leerplandoelen komen ook aan bod in de tweede en derde graad. Als school en als lerarenteam werk je best een concrete leerlijn uit over de graden, stromen en finaliteiten heen. Daarbij kan je inzetten op de specifieke noden en eigenheden van de leerlingen.

Artistieke vorm(en)

Het leerplan legt geen artistieke vorm vast, maar schuift vijf artistieke vormen naar voren: (audiovisuele) media, beeld, dans, muziek, woordkunst-drama. Scholen kunnen kiezen voor één artistieke vorm, maar kunnen ook meerdere artistieke vormen aan bod laten komen of combineren.

Het leerplan bestaat uit de verplichte rubriek 'Artistieke vorming' en de keuzerubrieken 'Beeld' en 'Muziek'. Via de rubriek 'Artistieke vorming' realiseer je de krachtlijn 'Cultureel en artistiek' van het Gemeenschappelijk funderend leerplan. De leerplandoelen uit de rubriek 'Artistieke vorming' moeten worden gerealiseerd. Via de keuzerubrieken 'Beeld' en 'Muziek' kan je specifiek inzetten op die artistieke vormen. Per keuzerubriek zijn bijkomende leerplandoelen geformuleerd, die de realisatie via Beeld of Muziek verder ondersteunen.

Bij de keuze voor een of meer artistieke vormen kan je vertrekken vanuit de context van de school, de talenten of interesses van de leerlingen, je eigen sterktes als leraar, de actualiteit ... Het is verrijkend als leerlingen in aanraking komen met een artistieke vorm of vormen waarmee ze niet of minder vertrouwd zijn. Zo kunnen ze hun blik verruimen en nieuwe talenten ontdekken.

Artistieke vorming biedt kansen om verschillende artistieke vormen in dialoog te laten gaan via verbinden, versterken, transformeren, transfers, crossovers ...

Volgorde leerplandoelen

Er zit geen chronologische noch hiërarchische volgorde in de leerplandoelen. Bij de uitwerking van lessen of projecten (al dan niet vakoverschrijdend) neem je bij voorkeur uit elke rubriek (beschouwen, creëren, reflecteren) één of meer leerplandoelen samen. Het is belangrijk dat er in de eerste graad voldoende aandacht gaat naar het creëren zodat leerlingen alle ruimte krijgen om creatief aan de slag te gaan.

Proces

De focus ligt voornamelijk op het proces dat de leerling doorloopt. Feedback en procesevaluatie geven de leerling inzicht in zijn groei. Als leraar kan je de feedback of het proces op verschillende manieren zichtbaar maken.

Blikverruiming

Eenzijds is het belangrijk om aan te sluiten bij de leefwereld van de leerlingen. Anderzijds is het belangrijk om elementen van de eigen of andere culturen binnen te brengen waarmee de leerlingen minder of niet zijn vertrouwd zodat ze hun blik kunnen verruimen.

Je kan kunst en cultuur integreren in de school door samen te werken met andere vakken of door kunst duidelijk aanwezig te stellen in de school. Kunst en cultuur kan je inzetten als basis of verrijking voor het opstarten van projecten of vakoverschrijdende thema's.

Het is belangrijk om leerlingen in contact te brengen met kunst en cultuur buiten de school. Dat kan onder meer via culturele organisaties, deeltijds kunstonderwijs, erfgoedinstellingen, kunstenaars, musea, (socio)culturele centra, openbare ruimtes ... Samenwerking met kunstenaars en externe organisaties biedt mogelijkheden om expertise van buitenaf binnen te brengen in de school.

3.7 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Artistieke vorming

Minimumdoelen

MD 16.01	De leerlingen beschrijven kunst- en cultuuruitingen vanuit eigen waarneming. (LPD 1)
MD 16.02	De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen. (LPD 3)
(Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt)
MD 16.03	De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen. (LPD 7)
(Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt)

MD 16.04	De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft. (LPD 2) (Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt)
MD 16.05	De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding. (LPD 5) (Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt)

4.1.1 Beschouwen

LPD 1 De leerlingen beschrijven kunst- en cultuuruitingen vanuit eigen waarneming.

Samenhang eerste graad: I-II-III-GFL LPD 13

Duiding: Bij eigen waarneming kan je denken aan:

- zintuiglijk waarnemen zoals kijken, luisteren, ruiken, proeven, voelen;
- ervaren en beleven;
- herkennen en benoemen.

Het is belangrijk dat leerlingen in de eerste graad onbevangen waarnemen. Dit leerplandoel vormt een opstap naar de overige leerplandoelen die in alle graden aan bod komen.

Wenk: Je kan leerlingen overeenkomsten of verschillen leren horen en zien zoals herhaling, variatie, contrast, verrassing, verwachting. Dat kan zowel beschouwend als reproducerend of creërend.

Wenk: Je kan leerlingen via actieve werkvormen gericht laten waarnemen zoals:

- een melodische lijn meezingen;
- een baslijn meespelen;
- plastische materialen voelen en herkennen;
- schetsen;
- ritmisch patroon tikken en variaties ervaren;
- een detail fotograferen;
- een beweging observeren en imiteren;
- ...

LPD 2 De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.

Samenhang eerste graad: I-II-III-GFL LPD 13

Duiding: ‘Inhoud’ zoals onderwerp en bedoeling.

‘Onderwerp’ zoals dromen, humor, het alledaagse, geboorte, geschiedenis, liefde, leven en dood, emoties (vreugde, verdriet, verwondering), vriendschap, natuur, klimaat, onrecht, cultuurvermenging, vluchtelingen.

‘Bedoeling’ zoals schoonheid creëren, decoreren, entertainen, informeren, in vraag stellen, praktisch gebruiken, revolteren, amuseren, fantaseren, ondersteunen, transformeren, variëren, publiek behagen, aanzien verwerven, een boodschap overbrengen, zich expressief uiten, commercieel voordeel halen.

Je maakt een keuze uit enkele onderwerpen en bedoelingen, rekening houdend

met je doelgroep.

Duiding: ‘Vorm’ omvat bouwstenen, materialen, technieken afhankelijk van het gekozen kunstwerk en de gekozen artistieke vorm zoals (audiovisuele) media, beeld, dans, muziek, woordkunst-drama, apart of gecombineerd.

- Beeld
 - bouwstenen zoals compositie, kleur, licht, lijn, ruimte, textuur, vorm;
 - materialen zoals houtskool, klei, licht, markers, oliepastels, papier, potlood, recuperatiematerialen, steen, verf;
 - technieken zoals boetseren, collages maken, digitaal werken, fotograferen, maquettes maken, met textiel werken, schetsen, schilderen.
- Muziek
 - bouwstenen zoals klanksterkte, klankkleur, melodie, ritme, samenklank, structuur, tempo, vorm;
 - materialen zoals instrumenten, lichaam, stem, voorwerpen;
 - technieken zoals instrumentaal en vocaal musiceren, body percussion, improviseren, ontwerpen, transformeren, digitaal werken.
- Woordkunst-drama
 - bouwstenen zoals rol, ruimte, structuur, samenspel, tijd;
 - materialen zoals decor, geluid, kostuums, lichaam, taal, tekst;
 - technieken zoals clownerie, figurentheater, improvisatie, mime, schaduwspel, teksttheater, viewpoint.
- Dans
 - bouwstenen zoals beweging, cueing, compositie, kracht, ruimte, relatie, ritme, structuur, tijd;
 - materialen zoals decor, geluid, kledij, lichaam, voorwerpen;
 - technieken zoals bewegingsreeks, choreografie, dansexpressie, dansimprovisatie, viewpoint.
- Audiovisuele media
 - bouwstenen zoals camerabeweging, dialoog, geluid, kader, licht, montage, muziek;
 - materialen zoals microfoon, montageunit, smartphone;
 - technieken zoals digitaal werken, montage, opname, sonorisatie, stop-motion.

Wenk: Je kan de leerlingen laten ondervinden hoe de ‘betekenis’ van kunst- en cultuuruitingen samenhangt met de inhoud (onderwerp en bedoeling) ervan.

Wenk: Je kan vanuit meerdere perspectieven naar kunst kijken en luisteren:

- vanuit het eigen perspectief en de emoties van de leerling;
- vanuit het perspectief van de kunstenaar, uitvoerder, luisteraar, toeschouwer, organisator ... ;

- vanuit tijds- en ruimteperspectieven bv. elkaars culturele achtergrond, kunst uit andere plaatsen, subculturen;
- ...

Door te kijken en te luisteren vanuit verschillende perspectieven leren leerlingen het werk beter begrijpen.

Wenk: Er zijn meerdere manieren om naar kunst te kijken en te luisteren (gelaagdheid). Artistiek werk bestaat uit verschillende lagen zoals het verhaal, de emotie, de techniek, de schoonheid of de impact. Door de lagen te analyseren, leren leerlingen het werk begrijpen en er betekenis aan geven.

Wenk: Je kan de leerlingen laten onderzoeken hoe de inhoud en de vorm elkaar onderling beïnvloeden via kunst.

LPD 3 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.

Samenhang eerste graad: I-II-III-GFL LPD 11

Duiding: Onder 'context' vallen tijd, ruimte of maatschappelijke domeinen (sociaal, cultureel, economisch of politiek domein).

Wenk: Je keuze voor tijd, ruimte of maatschappelijke domeinen kan je laten afhangen van diverse aspecten zoals:

- de actualiteit;
- de eigenschappen van het kunstwerk;
- het profiel of de ontwikkeling van je leerlingen.

Extra: Je kan leerlingen elementen van vorm (bouwstenen, materialen, technieken) of inhoud in verband laten brengen met de context. Denk aan invloeden van:

- de ruimte zoals geografisch, plaatsen, gebouwen ... ;
- de tijdsgeest zoals kenmerken van een genre, stroming of kunstenaar;
- het gebruik van bouwstenen, materialen en technieken vroeger en nu, hier en elders ... ;
- sociale, economische, politieke invloeden, andere culturen;
- ...

LPD K1 De leerlingen onderzoeken verbanden tussen artistieke talen.

Wenk: Je kan:

- leerlingen de uitdrukkingskracht van verschillende artistieke vormen laten vergelijken;
- leerlingen bouwstenen, materialen of technieken laten vergelijken tussen verschillende artistieke talen;
- leerlingen laten onderzoeken hoe diverse artistieke talen aanvullend, versterkend, beperkend of contrasterend kunnen zijn;
- leerlingen verbanden laten onderzoeken op verschillende manieren: verbeelden, verklanken, verwoorden, via creatie ...

4.1.2 Creëren

LPD 4 + De leerlingen experimenteren met diverse bouwstenen, materialen en technieken in functie van een opdracht.

Wenk: Tijdens het experimenteren kan je leerlingen de vorm laten onderzoeken om:

- hun artistiek werk creatiever, persoonlijker en betekenisvoller te maken;
- inhoud (onderwerp en bedoeling) beter tot uiting te laten komen.

LPD 5 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.

Samenhang eerste graad: I-II-III-GFL LPD 14

Wenk: Bij het doorlopen van een artistiek-creatief proces kan je denken aan:

- het gebruik van bouwstenen, technieken of materialen van de gekozen artistieke vorm (zie ook LPD 2);
- het selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken onder de loep nemen, indrukken of objecten verzamelen;
- het koppelen van de gerichte waarneming aan de creatie (van meemaken naar maken);
- het koppelen van de vorm aan de eigen bedoeling;
- het gebruik van methodes zoals trial and error, voorbereidend schetsen, herhalen-variëren-contrasteren, verzinnen, associëren, fantaseren, transformeren, plannen, uitdrukken, ontwikkelen, inleven, tonen, construeren;
- strategieën die het creatief denken (divergent en convergent) ondersteunen.

LPD 6 + De leerlingen presenteren hun artistiek werk.

Wenk: Presenteren maakt deel uit van het artistiek-creatief proces en zorgt ervoor dat leerlingen hun artistiek werk versterken. Presenteren kan tijdens elk moment van het artistiek-creatief proces. De leerlingen maken gerichte keuzes. Ze ervaren dat er diverse presentatietechnieken mogelijk zijn zoals vertonen, inkaderen, tentoonstellen, uitvoeren op diverse wijzen, van titel of tekst voorzien, klankprojectie of contact met het publiek.

Wenk: Een presentatie van eigen of gezamenlijk artistiek werk kan leiden tot een ontmoeting, een inhoudelijk gesprek met anderen, een waardering en een positief-kritische (zelf)reflectie op het proces en het product.

Wenk: Bij het presenteren van artistiek werk kunnen de leerlingen de artistieke processen en resultaten zichtbaar of hoorbaar maken in de klas, de school en de schoolomgeving. De school ademt als het ware kunst.

LPD K2 De leerlingen laten verschillende artistieke vormen in interactie gaan.

Wenk: Mogelijkheden om artistieke vormen met elkaar in interactie te laten gaan: transformeren, combineren, verbinden, integreren, co-creëren, interdisciplinair (samen)werken, associëren.

4.1.3 Reflecteren

LPD 7 De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.

Samenhang eerste graad: I-II-III-GFL LPD 12

Wenk: De leerlingen reflecteren over het eigen artistiek werk via woorden of via artistieke uitdrukkingvormen. Reflecteren kan zowel gebeuren tijdens het proces als op het product.

Wenk: Je kan diverse criteria gebruiken om leerlingen te laten reflecteren zoals:

- gebruikte bouwstenen, materialen en technieken;
- gebruikte artistieke vormen;
- de artistieke keuzes van de leerlingen;
- koppeling van de vorm aan de inhoud (onderwerp en bedoeling);
- de gebruikte presentatietechniek(en);
- authenticiteit, creativiteit en originaliteit;
- impact van de kunstuiting op zichzelf, de ander en de wereld;
- ...

Wenk: Door te reflecteren over:

- het creëren gaan leerlingen grondiger waarnemen;
- het waarnemen gaan ze grondiger creëren.

4.2 Beeld

4.2.1 Beschouwen

LPD K3 De leerlingen onderzoeken de bouwstenen van beeldende kunst.

Duiding: Bouwstenen voor beeldende kunst: compositie, lijn, textuur, ruimte, licht, vorm en kleur.

Het werken aan primaire, secundaire en complementaire kleuren vormt de basis om te werken aan de bouwsteen kleur. Het kan interessant zijn om te werken aan ruimtesuggestie en perspectief bij de bouwsteen ruimte.

Wenk: Je kan met de leerlingen de leerlijn 'waarnemen – onderzoeken – onderscheiden – beschrijven – benoemen' doorlopen.

Wenk: Het is mogelijk om met de leerlingen buiten de klas of school te gaan om bouwstenen te onderzoeken.

Wenk: Je kan criteria gebruiken om leerlingen gericht te laten kijken zoals lijsten met bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden, tegenstellingen of contrasten (licht-donker, groot-klein), basisemoties, muziek, woordkunst-drama, dans.

4.2.2 Creëren

LPD K4 De leerlingen schetsen naar waarneming door gebruik te maken van allerhande technieken.

Wenk: Schetsen is een sterke manier om te experimenteren met ideeën en technieken, nieuwe dingen uit te proberen en te ontdekken wat werkt voor de individuele leerling.

De leerlingen schetsen naar waarneming als hulpmiddel, uitgangspunt, mogelijke techniek ... om beter waar te nemen en te creëren.

Wenk: Je laat best een breed aanbod aan genres en kunstenaars aan bod komen.

Wenk: Je kan verbinding maken met het vakmanschap, de techniek van de kunstenaar.

4.2.3 Reflecteren

LPD K5 De leerlingen reflecteren over het belang van beeldende kunst.

Wenk: Je kan de leerlingen zowel laten reflecteren over het belang van beeldende kunst voor zichzelf als voor de eigen leefwereld.

Wenk: Je kan de leerlingen het belang talig laten verwoorden of via artistieke uitdrukkingvormen.

Wenk: De leerlingen kunnen het belang onder meer zoeken in:

- beeld als communicatiemiddel;
- beeld als sociaal bindmiddel;
- de invloed van beeld op emoties;
- beeld als aspect van de (eigen) identiteit;
- het versterken van de eigen creatie;
- het beter begrijpen van de wereld;
- beeld als ontspanning;
- beeld als (over)prikkelend voor hoofd en lichaam;
- ...

4.3 Muziek

4.3.1 Beschouwen

LPD K6 De leerlingen onderscheiden via het beluisteren muzikale bouwstenen.

Duiding: Bouwstenen voor muziek: klankkleur, klanksterkte, melodie, ritme, samenklank, structuur, tempo, vorm.

Wenk: Je kan criteria gebruiken om leerlingen gericht te laten luisteren zoals lijsten met bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden, tegenstellingen of contrasten (licht-donker, groot-klein), basisemoties, muziek, woordkunst-drama, dans ...

Wenk: Je kan zowel klassieke als alternatieve notatietechnieken gebruiken.

Wenk: Het is mogelijk om met de leerlingen buiten de klas of school te gaan om bouwstenen te onderzoeken.

4.3.2 Creëren

LPD K7 De leerlingen musiceren vocaal aan de hand van een gevarieerd repertoire met een focus op zanghouding, ademhaling, articulatie, klankprojectie en synchronisatie.

Wenk: Een goede stemopwarming is belangrijk. Je kan extra aandacht besteden aan goed stemgebruik, stemhygiëne, toonjuistheid, tempo, tekstplaatsing ...

Wenk: Leerlingen krijgen een aanbod dat

- bestaat uit meezingen met live instrumentale begeleiding, opname en a capella zingen;
- voldoende gevarieerd is: inzingoefening, lied, spreektekst, rap, klankstuk ...

LPD K8 De leerlingen musiceren instrumentaal aan de hand van een variabele bezetting en een gevarieerd repertoire met een focus op spelhouding, speltechniek en samenspel.

Wenk: Een variabele bezetting biedt kansen om leerlingen met verschillende instrumenten in contact te laten komen.

Wenk: Een gevarieerd repertoire omvat naast actuele muziek ook muziek waarmee leerlingen minder vertrouwd zijn of muziek die aansluit bij de diverse klascontext.

4.3.3 Reflecteren

LPD K9 De leerlingen reflecteren over het belang van muziek.

Wenk: Je kan de leerlingen zowel laten reflecteren over het belang van muziek voor zichzelf als voor de eigen leefwereld.

Wenk: Je kan leerlingen het belang talig laten verwoorden of via artistieke uitdrukkingvormen.

Wenk: De leerlingen kunnen het belang onder meer zoeken in:

- muziek als communicatiemiddel;
- muziek als sociaal bindmiddel;
- de invloed van muziek op emoties;
- muziek als aspect van de (eigen) identiteit;
- het versterken van het eigen musiceren;
- het beter begrijpen van de wereld;
- muziek als ontspanning;
- muziek als (over)prikkelend voor hoofd en lichaam;
- ...

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Artistiek-creatief proces

Een artistiek-creatief proces is een proces waar beschouwen, creëren en reflecteren elkaar versterken. Leerlingen ontwikkelen creatief vermogen in een iteratief en ipsatief proces waarin creatieve maak- en denkstrategieën centraal staan.

Leerlingen nemen waar, interpreteren, experimenteren, combineren, werken uit, reflecteren, sturen bij, presenteren ... Creëren

betekent inhoud uitwerken en vorm onderzoeken met diverse technieken, materialen of bouwstenen. Het artistiek-creatief proces veronderstelt affectieve doelen zoals doorzetten, genieten, durf tonen, fierheid tonen (naar curriculum.nu).

Artistiek werk

Artistiek werk is werk waarbij verbeelding wordt ingezet om vanuit een individuele gedrevenheid een effect te veroorzaken bij anderen.

Convergent denken

Convergent denken betekent keuzes maken en begrijpen waarom die worden gemaakt, het houden van de focus op de opdracht of de bedoeling, synthetiseren, groeperen, keuzes maken in functie van de uitdaging of de opdracht, selecteren, samenvoegen ...

Divergent denken

Divergent denken betekent associaties maken, brainstormtechnieken, out of the box denken, kwantitatief uiteenlopende mogelijkheden bedenken voor een probleemstelling, experimenteren ...

Kunst- en cultuuruitingen

Kunstuitingen: artistieke vormen: (audiovisuele) media, beeld, dans, muziek, woordkunst-drama.

Cultuuruitingen: gewoonten, gebruiken, traditie, religie, symbolen, rituelen, taal, eetgewoonten, normen en waarden ... Bijvoorbeeld: graffiti, kledij, omgeving, feesten, reclamevormen ...

Verbeelding

Verbeelden doet nieuwe mogelijkheden ontstaan. Het verwijst enerzijds naar een mentale actie bij het waarnemen, waarbij leerlingen fantaseren en nieuwe contexten verzinnen. Anderzijds betekent verbeelding met bekende elementen iets nieuws maken en zo dingen en situaties bedenken en scheppen. Dankzij deze vaardigheid kunnen ze hun gedachten en gevoelens in een voor anderen waarneembare vorm gieten. Door gebruik te maken van bouwstenen, materialen en technieken verbeelden leerlingen hun ideeën.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Naargelang de gekozen artistieke vorm(en) een lokaal met

- voldoende ruimte om te musiceren, veilig te bewegen;
- muziekinstallatie;
- grote onderhoudsvriendelijke vrijstaande tafels;
- spoelbak en afvalbakken;
- voldoende ruimte voor stockage.

6.2 Materiaal

Naargelang de gekozen artistieke vorm(en):

- gevarieerd instrumentarium: ritmische, melodische en harmonische instrumenten;
- een begeleidingsinstrument;
- toegang tot opname- en weergaveapparatuur;
- materiaal om 2D en 3D te werken.

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

6.3 Materiaal waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Naargelang de gekozen artistieke vorm(en):

- een basispakket om beeldend aan de slag te gaan.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evaluëren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evaluëren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	

Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom
-----------	----------------	-----------------------------

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen
1	MD 16.01
2	MD 16.04
3	MD 16.02
4+	-
5	MD 16.05
6+	-
7	MD 16.03

8.2 Minimumdoelen basisvorming

- 16.01 De leerlingen beschrijven kunst- en cultuuruitingen vanuit eigen waarneming.
- 16.02 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.
- 16.03 De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.
- 16.04 De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.
- 16.05 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.
Voetnoot:

Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met het basisonderwijs	7
2.2	Samenhang in de eerste graad	7
2.2.1	Samenhang met leerplannen van de algemene vorming	7
2.2.2	Samenhang met de basisopties	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Artistieke vorming en het vormingsconcept.....	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang met het basisonderwijs	9
3.4.2	Samenhang in de eerste graad	9
3.4.3	Samenhang met de tweede en derde graad.....	10
3.5	Artistieke vorming in een observerende en oriënterende graad	10
3.6	Aandachtspunten.....	10
3.7	Leerplanpagina.....	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Artistieke vorming.....	12
4.1.1	Beschouwen	13
4.1.2	Creëren.....	16
4.1.3	Reflecteren.....	17
4.2	Beeld	17
4.2.1	Beschouwen	17
4.2.2	Creëren.....	18
4.2.3	Reflecteren.....	18
4.3	Muziek.....	18

4.3.1	Beschouwen.....	18
4.3.2	Creëren.....	19
4.3.3	Reflecteren.....	19
5	Lexicon	20
6	Basisuitrusting	21
6.1	Infrastructuur	21
6.2	Materiaal.....	21
6.3	Materiaal waarover elke leerling moet beschikken.....	21
7	Glossarium.....	21
8	Concordantie	23
8.1	Concordantietabel.....	23
8.2	Minimumdoelen basisvorming	23